

בעית האדם והארגון במפלגה

יחיאל הלפרן

במושג „צאכיוזם“, כל אלה קיימים ומשפיעים את השפעתם גם לאחר שהכריעו מידת האחריות והחשבון הכולל. גם התעמולה והשיסוי נגד דרך המפלגה האחראית להנהגת ההסתדרות והמדינה נמשכת.

במערכה המתמדת הזאת שאינה פוסקת אף ליום אחד — האם מצוייד הפעיל שלנו בעצה, בידיעה וביכולת הדרושה? האם איננו לרוב בודד בהיאבקות?

לפני זמן מה שמעתי תרעומת על חברי מפלגה שבאו כמשלחת בשם מועצת פועלים ותבעו גם השיגו הגדלת מנת מזון. זו היתה כניעה, נאמר, לתביעה אנוכית צרה: ה„הישג“ שהושג יתנקם בצרכים חיוניים יותר, כגון הבאת תמרי גלם הכרחיים. האם מוצדקת התרעומת? חברינו הפעילים באיגוד המקצועי נתונים ללחץ — האם דאגנו שהלחץ הזה לא יהיה חרצדידי? פועלים רבים הולכים ומתרחקים בחיי יום־יום מהחזון וצרכיו. האמנם אפשר להתגבר על ההתרחקות הזאת על ידי כמה אסיפות ונאומים? האם ציידנו את פעילינו במכשירים מותאמים לצרכי השעה? העומדים אנחנו לימינם בהיאבד קותם היום־יומית? רק בשעה שהלחץ הצאכיסטי גובר ופורץ לו דרך — אנו באים בתרעומת. מוסד מוסמך החליט בשעתו החלטה שיש בה משום הטלת מעמסה על אחד ממפעילינו המשקיים. ההחלטה נתקבלה בהתחשב עם הצרכים החיוניים ועם צרכיו הכלליים של מעמד הפועלים. והנה עבר זמן רב וההחלטה לא נתגשמה. מנהלי המפעל מוצאים להם תירוצים ודרכים למנוע את קיום ההחלטה. האם במנהלים האשם? לדעתם תגרום ההחלטה קשיים במפעל שלהם. הם הסכימו לראות חזות־הכל בתחום האחד שהם עוסקים בו. והמדובר, לרוב, בחברים שצמחו מן התנועה והיו רגילים לשקול כל דבר מבחינת צרכיו המקיפים של החזון הכולל. במשך שנים נפתלו, מן הסתם, קשה עם עצמם בהרגישם שקשריהם עם התנועה ואפקיה הולכים ורפים. האם עמדנו לימינם במאבק הזה? האם דאגנו שידעו ויתענינו במתרחש מחוץ לתחום החלקי שהם עוסקים בו? היש במפלגה מסגרות וכלים לדאגה זאת? האין אנחנו מזלזלים זלזול קשה

בראשית ימיו היה מעמד הפועלים בארץ כמעט כולו מחנה של חלוצים. מי שלא היה חלוץ ומהפכן לא עלה. אלה שתכונותיהם החלוציות נפסדו ברבות הימים, עזבו את הארץ. אמנם, במשך הזמן גדל מספר העולים שלא באו חלוצים. אך הם חונכו לחלוציות וליכולת־ההקרבה על ידי הנסיבות שבהן חי הישוב. התקפות הערבים גברו והתרחבו. אחרי ההתנפלויות על יחידים באו התקפות על ישובים, ואחרי כן מאורעות בהיקף ארצי, עד פלישתן של כל מדינות ערב. גברו משנה לשנה גם פעולות האיבה מצד האנגלים ועזרתם לערבים, בנסיבות אלה נשתרר שם עמוק בלב האדם הזהות בין צרכיו החיוניים כיחיד ובין צרכי החזון הציוני. יהודי אי אפשר היה לו להגן על חייו ועל חיי משפחתו בלי להלחם לעליה, להגדלת הישוב ולהגברת יכולתו. עם תקומת המדינה ועם הפסקת פעולות האויב בה מצד הערבים והאנגלים קהתה ההרגשה כי סכנה ישירה אורבת לנו — כי רעה נגד פנינו אם לא נוסוף לתת את חיינו להגשמת הציונות. הנצחון בידינו. צבאנו הולך ומשתכלל. מספר היהודים גדל „בלאו הכי“. תחת הרגשת הסכנה המלכדת חודרת מעין הרגשת בטחון ושאננות. והנה פסק כמעט לגמרי הזרם של חלוצים. המוגי העולים החדשים באים לאו דוקא להיאבק, איש־התנועה העומד במערכה היוס־יומית מרגיש שמכשירינו ודרכי פעולתנו שוב אינם מספקים ואינם מתאימים לצרכים שנשתנו. התביעות למפלגה, החוזרות וגוברות, הן ביטוי לפרץ שנבעה ביו קצב ההתקדמות המהפכנית בחיי העם והארץ ובין איטיות הסתגלותה האר־גונית של המפלגה למציאות החדשה.

במערכה קשה אך אחראית רבת־כבוד, עמי־דנו בענין הורדת תוספת היוקר. בשעה שמפ"ם ומק"י ארגנו שביטות פראיות או הפגנות, נתגייסו המפלגה והתיצבה במלוא כוחה וההתקפה נהדפה. אבל כרי שבזאת לא גסתיימה המערכה. היא נמשכת. פועל יש שהוא מחפש לו „תגמול“ לאחר שהיה ממושמע ו„ויתר“ ביום המכריע. הצורך בלידה נוספת, הנטיה להתעלם מהתוצאות, ובלבד לזכות ב„משהר“, קוצר־ראיה זה המקוסל

העובדים במוסד עצמו. התייחסו איררה כזו בשעה שלעומתה קיימת מגמה להעדיף במנגנון כללי שרת עיורים ו„גוהים“? המפלגה עוזבת לנפשם את חבריה המנסים לפעול נגד המגמה הזאת.

*

נודמנתי לפני זמן־מה לשוב שבראשו עומדת מועצה סוציאליסטית. בעיבורו של הישוב הוקמה שכונת עולים מעדת המזרח. אני צריך להעיר שהמועצה אינה מפלה את העולים האלה לרעה, אך למעשה קיים אי־שוויון. הבחירות המוני ציפאליות היו לפני שנים אחדות ואנשי השכונה החדשה אינם מיוצגים במועצה. חסרים הם נסיון ציבורי ועסקנים מנוסים כדי לתכנן בהצלחה את עלבונם. צרכיהם של התושבים החדשים הללו מעדות המזרח הם לעתים מיוחדים במינם ואילו תקנותיו ודרכי פעולתו של המקום נקבעו בשעה שהישוב היה מורכב כולו מיוצאי פולין ורוסיה. התקנות הישנות אין בהן כדי לפתור את בעיותיהם של דרי השכונה החדשה. התוצאה היא הזנחה וזרות. בשעת בחירות נזכרים בהם, כמובן, אך אין צריך לומר מה רבה הסכנה במצב זה לא רק למפלגה, אלא לציונות, למדינה ולמי עמד הפועלים כולו.

מזכיר סניף המפלגה במקום, שנפגשתי עמו, דיבר בחרדה רבה על המצב הזה. אולם מה עליו לעשות? הוא מתרוצץ מחבר לחבר במועצה, מטיף ומוכיח, אך אין בידו להזיז את העגלה. הוא עושה כיכלתו, אך חסר־נסיון הוא ויש שהצעותיו מעוררות לגלג, האם לימדנו את מזכיר המפלגה, כיצד לעשות — ולהצליח? האם ציידנו אותו בידיעות הדרושות? ההיקימה המפלגה מוסד שידריכו?

וזה התמונה: מכאן חברינו במועצה, אנשי מעשה הבונים את הישוב ובתוך עבודת הבנין הרבה יש שאינם רואים לעתים את האדם, וביתוד את האדם החדש והדל בתוך הישוב; מכאן — שכונה גדולה וגדלה של אנשי־עבודה שצביונם העדתי המיוחד מוסיף על רגש הקיפוח החברותי ועל המרירות שבלבם; ובאמצע מתרוצץ מזכיר המפלגה הנחשב לבטלן, האם כך נוכל למשימה שלפנינו?

*

כמה וכמה גורמים, מהם חדשים, מהם ישנים שנתחוקו, מכבידים על מאבקנו לקיום קשר מתמיד בין התנהגותו היומ־יומית של האדם בתר־כנו ובין צרכי תזונתו הגדול. אעמוד על אחדים מהם.

במאמצים נואשים של חברים לשמור על קשר חי עם המתהווה בתנועה ובמוסדותיה? אך לאחר שהחברים האלה נדחקו בעלי־כרחם לקר־ויות של התרכזות בענין אחד בלבד, ועם זה איבדו הרבה מכשרם להצמיד את מעשיהם יומ־יום לצרכי החזון המקיפים, לאחר שגרמנו לעתים כמו ידינו להתפתחות הזאת ולתוצאותיה ההרס־ניות, אנו באים ומתרעמים — עליהם.

*

בספרות העולם רב הלגלוג על טיפוס „הפקיד המצויני“, שאינו אלא בורג במנגנון המשרדי, המסוגל אפילו להקריב ענין ובלבד שלא לסטות מן השיגרה, מן האות המתה של התוראה. פקיד כזה הופך ברבות הימים ליצור פאתולוגי המאבד כל כשרון למחשבה וליזומה בעבודתו, וכל יכולת לחשוב מחשבה שונה מן הממונה עליו, כיצד קרה שגם במשרדי מוסדותינו אתה נתקל לעתים בפקידים מסוג זה?

הרבה עושות שיטות העבודה המקובלות עתה בעולם, פיצולה המופלג של העבודה; הרבה עושה אופיו של העובד גופו. אולם יש מקרים שחבר המפלגה במוסד פלוני או במשרד־ממשלה אלמוני יתעורר לתקן את המעוות. הוא מנסה לעצור את ההתפתחות ההופכת את המוסד למכונה חסרת־רוח ונטולת־אנושיות, מי עוזר לו במאמצים אלה הדרושים ידיעה, כשרון ועידוד רב? האין רובם של מנהלינו מעדיפים לרוב פקידים שהם משכימם ומטה? האינם מביטים בעין רעה על עובד המגלה יזמה ומתערב בענינים „לא־לו“? חבר המפלגה הנאבק בשדה־עבודתו עם הגילויים האלה צפוי למערכה מסובכת וקשה, מטעמים אובייקטיביים ואישיים כאחד. העומדת לצדו המפלגה? רק כשמגיע מוסד להתאבנות ושוב אינו יכול למלא את תפקידו במציאותנו הדינא־מית, כאשר השיגרה והשמרנות מתחילות לאכול בו ולחבל בכושר־פעולתו — אנחנו מתעוררים ומתאוננים.

אך מכיון שנתרוקן המוסד מן הערות והיזמה הרוחנית של רוב האנשים העובדים בו, והלך־הרוח השולט הוא שאין „טוב“ לו לאדם אלא להתכווץ בפיגתו ובמנת־העבודה שנמסרה לו — הרי פוסקת למעשה יכולתה של המפלגה להלחם מלחמה יעילה בפנמים המתגלים במנגנון הציבורי שלנו. רשלנות, הזנחה, רשעות, שימוש לא־הוגן בסמכות שלטונית, פרוסקציוניזם — אין להתגבר על תזונות אלה על ידי תקנות וסאנקציות למעלה בלבד. דרושה איררה חלוצית בקרב חבר

או אחרת. היא מנסה לעשות את השאלות האלה למרכז ההתעניינות ולקרניים לגנח בהן את זולתה. הרי ביטול המטה של הפלמ"ח והרי צורת חישוב של האינדקס, הרי סכסוך בין פועלי הנמל והרי תביעה ספרטיבית של פועלי אפיה, אלה ואלה גופי מלחמתה ותורתה הנבדלת. ככל שתנועת הפועלים עולה לשלב גבוה יותר, להיאבק על הגשמת החזון הגדול, קשה יותר ויותר להסביר ולהצדיק את ההכרח של פילוג המעמד ואת הצורך בקיומה הנבדל של מפ"ם. מצב זה דוחף את מפ"ם מטה, להישענות על החלקי והמוגבל שבמחשבת הפועל. מפ"ם יזמה בשנים האחרונות, או לפחות תמכה, את רוב הגילויים הצאכיסטיים. היא המעודדת לעתים, למעשה, את היחס הירוד לעבודה, אף ניסתה להיעזר בסיסמה של האטת קצב העבודה. זאת הפעם הראשונה יש לחולשותיו של הפועל העברי בארץ נציג לוחם בצורת מפלגת פועלים גדולה בעלת מסורת חלוצית וציונית עשירה. והרי באים לארץ מאות אלפי עולים ללא הכשרה כלשהי, לעתים בלי מקצוע מתאים בגיל גבוה — והם נתונים במצב קשה הסוחב את האדם מטה מטה. חולשותיהם בולטות לעתים לעין — ואילו יכולתם החלוצית גנחה. כיצד נוכל לבעיה הזאת?

*

על רקע הצאכזים האינטרסנטי הצר והמומחית קצרת הראייה (ובזמן האחרון רבו המומחים מקרוב באו המצטרפים למפלגתנו, אשר תחושתם הציונית טעונה עדיין טיפול וטיפול רב), נעשה הזלזול בפרוגרמה ובאידיאולוגיה לדבר שבאפנה. לא הרי זלזול זה כהרי הזלזול של התקופה החלוצית בפרוגרמות כתובות, שאינן מחייבות את הדוגלים בהן בחייהם יום-יום. עתה מזלזלים באידיאולוגיה לא משום שגם בלאו הכי מקיים מים את הציווי המקופל בה, אלא משום שהיא לעתים מכשול נוסף בדרך להתפרקות ממצוות הרעיון והחזון.

ומן הצאכזים לא רב הדרך לאנוכיות צרה עוד יותר. מי שסבור כי ישיג את מבוקשו מתוך אי התחשבות בחבריו לעבודה ולמקצוע — יבגוד גם בסולידריות הצאכיסטית המוגבלת ויעלה מעלה מעלה במרפקיו, ואפילו בעזרת סגולות אנטי-סוציאליות מובהקות. איש הקריירה אינו דוקא פטריוט של המקצוע או של האגודה המקצועית שלו. אין הוא רואה אלא את עצמו. הוא משרת לא את הענין, אלא את המנהל. יש ומקום

חלה ירידה ביחסו של האדם לעבודה. הפיצול והמכניזאציה שבשיטת העבודה הרכושנית רוקנו את מעשיהם היומיומיים של רוב הפועלים מכל תוכן רוחני. ככל שהאדם עולה מבחינה תרבותית, ככל שיכולתו וערתו הרוחנית גדלה, קשה לו יותר להירתם בעול עבודה שאינה נותנת כל סיפוק נפשי. הנסיונות המעטים לתקן את הדבר עדיין הם בבחינת גישושים שאינם הולמים כלל את רצינות הבעיה, והמשבר ביחסו של הפועל המודרני לעבודתו בחומרתו עומד. הוא קיים ומחמיר גם בתוכנו. והרי עלינו מוטל תפקיד קשה יותר: לתדש את עצם הקשר של מאות אלפי יהודים עם העבודה — וזה בתקופה שבה היחס אל העבודה לשמה מתבשר והולך.

אנשים עובדים לרוב בצוותא והעבודה מקר שרת ביניהם. לא לעצמם דוקא הם עובדים, אלא בשביל הרבים. במידה שגוברת הזרות בין האדם לעבודתו, פוחתים גם קשריו הנפשיים לזולת. לכלל האדם נעשה פחות חברותי. במידה שנעלם סיפוקו של העובד בעבודתו, נשאר לו כסיפוק יחידי השכר שהוא מקבל. מרכז הכובד נעתק מן היצירה לצריכה. הדבר מגביל ומצמצם את אפקו של האדם. הוא רואה ומתחשב לכל היותר בצרכי החוג המצומצם של חבריו למקצוע שבחברתם הוא נלחם לשיפור מצבו הכלכלי. הלך רוח צאכיסטי זה גובר בעולם כולו וגם בתוכנו. מחזקת אותו חינוך נוסף ההשפעה ה"ר"תנית" השופעת אלינו מארצות הברית, שבה האי-גודים המקצועיים אינם לרוב אלא מנגוני לחץ אינטרסנטיים חסרי אידיאה חברותית. והרי אנו חייבים להניע את הפועל העברי שיכוון את מעשיו היומיומיים גם תוך דאגה לגורל תפוצות יהודיות רחוקות — וזה בשעת שגורמים רבים חותרים לצמצם את אפקו החברותי והמוסרי של האדם העובד.

*

מצויה בתוכנו מפלגה ציונית-סוציאליסטית חזקה ומושרשת — מפלגת הפועלים המאוחדת — שאינה רואה, כנראה, את הפילוג במעמד הפועלים כחזיון ארעי. היא אינה מצפה לאתדות, אלא לעליה לשלטון. צפייה זו היא לעתים הדבר העיקרי המאחד את הסיעות השונות במפלגה זו והמבדיל אותן במשותף ממפלגת פועלי ארץ ישראל. אין באפשרותה של מפ"ם להגיע להסכם פנימי על פרוגרמה יציבה המבדילה אותה משאר הפועלים, והיא נאחזת איפוא בעניינים חלקיים ורגעיים, או בתביעות יותר של קבוצת פועלים זו

כוח השלטון לכפות דברים על ידי חוק ופקודה. במשך שנים היינו מעין מדינה ללא כפייה ופעלנו בדרך השכנוע. בעל כרחנו השרינו את החזון בחיינו במידה שאין למעלה ממנה. מבלעדי זאת הן אי אפשר לשכנע אנשים ולהניעם למעשים גדולים מרצונם הטוב. אולם זוהי דרך ארוכה מאוד, וככל שתפקידנו גדלים, נעשית הדרך הזאת קשה יותר. ויש נטייה לעשות קפנדריה. מקומו של השכנוע בחיים היומיומיים של המדינה אינו רב, ביחוד ביהם אל המוני העם. הרבה מן הפקידים יש בהם מידה של „לא איכפת“ לגבי הרגשת הציבור הנתבע להישמע לפקודה ולגבי הטלת מעמסה וקשיים שאין הכרח בהם. וכך הולכת ונוצרת, ללא טעם וצורך, מתיצה בין העשייה הגדולה של הממשלה למען החזון ובין הלך הרוח של האזרח, גם של הפועל, שאינו משוכנע ואף אינו מבין לעתים את ההכרח שבהגבלות המוטלות עליו וביותרים הגדרשים ממנו.

הבאתי עובדות ומגמות אלו כדי להבליט את טיב הבעיה שלפנינו. תנאי מציאות תמורים פועלים בהתמדה להשפלת רום ערכו של האדם, הופכים אותו כלי ותו לא, מסרסים ומרוקנים את אישיותו. והרי אישיותו של החבר הפעיל היא הגכס היחידי של המפלגה. בלעדיה הופך הכל לטכניקה ולמנגנון חסרי-חיים שאין תועלת בהם. עיקר תפקידה של המפלגה הוא להצמיד את האדם ומעשיו לחזונו הציוני-הסוציאליסטי — בניגוד לכוחות ולתהליכים הגדולים המשתלטים על חיינו, מרוקנים אותם מניקתם הרעיונית והורסים את שלמותו הרוחנית של האדם בתוכנו. ולא זו השאלה, אם נצליח להפעיל עוד כמה וכמה חברים ולהקים סניף נוסף. השאלה היא, אם יצליחו החברים המופעלים והסניפים המוקמים לעמוד בפרץ נגד כוחות ההרס העצומים ולהשיג ליט בתחומי פעולתם את מרות החזון. האם די לכך במכשירים שהמפלגה משתמשת בהם? האם כשרות ונכונות דרכי פעולתה?

ידוע, שמעטים מאוד החברים המוכנים להירתם בעול של ניהול סניפי המפלגה. מה סיבת הדבר? מדוע קשה כל-כך מצבם ומעמדם של רוב מזכירי הסניפים? האם התפקיד מעוט-ערך כל-כך? אדרבה. עצם תפקידו של המזכיר — לדאוג להלוקה נכונה ויעילה של כוחותינו הציבוריים, לתאם את פעולת נציגינו בתחומים השונים

עבודה הופך לזירה של יריבים המוכנים להתקדם כל אחד על תורבן שלומו ואשרו של הזולת. ומי יחשוב בנסיבות כאלה על חזון, על אידיאה, ועל התנהגות לפי עקרונות מוסריים-אידיאיים? המלחמה נגד הזלזול באידיאה פוגעת לעתים בהלכידות ואף באינטרסים של אנשים לא מעטים. ובעלי האינטרסים משיבים מלחמה שערה. לא קל לעמוד נגדם. יש מהם שהם בעלי השפעה אף בתנועה עצמה. פעיל המפלגה הלוחם לאידיאה אולוגיה, לבכורתה של האידיאה הכוללת, עומד לא פעם למיבתן קשה. ולא תמיד הוא יוצא בשלום.

בשנים האחרונות התקדם הקומוניזם ועלה לשלטון בכמה וכמה ארצות. באירופה הגיע לכך לא על ידי מהפכה, אלא בעזרת הצבא האדום. האם היתה מהפכה חברתית, מהפכת המונים, בפולין, בהונגריה, ברומניה? הצבא הסוואטי כבש את הארצות האלה וכונן את ממשלותיהן. דרך זו לשלטון ולפתרון של בעיות חברתיות הפכה לעקרון אידיאולוגי. אחד מחטאיו העיקריים של טיטו היה זה, שנתן מהלכים לדעה כי יוגוסלאוויה נשתחררה במידה מרובה בכוחות עצמה. ולא דווקא על ידי הצבא האדום. התעמולה הקומוניסטית משתדלת לשכנע המוני עם, כי בעזרת צבא, ואפילו צבא מכתוך, אפשר לחולל מהפכה, ובעזרת כוח הכפייה של שלטון דיקטטוריי-צבאי יתכן לפתור אחר-כך את כל הבעיות. היש צורך להוסיף מה פירוש התורה הזאת לגבי דיננו? מה פירושה לגבי עם החוזר למרדתו ולמעלה מתשעים אחוזים נמצאים עדיין בתפוצות שאליון אינה מגיעה מרותו של שום שלטון יהודי, ויהא השלטון „דיקטטורי“ ביותר? אך אין ספק בדבר, כי תורה זו רב כוחה לפתות את הבריות כי שוב אין הכרח בדרך החלוצית המצווה על האדם להתחיל מעצמו ולא לתור, להצמיד ולשעבד להגשמת החזון את התנהגותו ואת מעשיו יום ויום ושעה ושעה. מכאן שמותר לפרוק את העול — ולסמוך על התקדמות הקומוניזם בעולם. בסופו של דבר הן יגיע גם לארץ הזאת וזו תפתרנה כל הבעיות בקפיצת-הדרך כביכול. מאחר שתורה בלתי-ציונית ובלתי-חלוצית זו, הפכה נחלת חלקים — ממפלגה ציונית סוציאליסטית כמפ"ם, ניתן לה גם מעין הכשר „ציוני“.

אך גם בהוכנה יש סימני הישענות מופרזת על

תמול־שלוש, אפשרויות חדשות ושינויים בתגור בת הבריות על מה שהיה מקובל עד כאן. האם רבים הם מן העומדים בראש מוסד או מפעל המזרזים את העובדים במחיצתם למלא את הפונקציה החיונית הזאת? ראשי מוסדות המקיפים עצמם פקידים ממושמעים, שאינם בעלי יומה וערנות יתרה, יש שהם נוהגים כך מרוב מסירות — מתוך חרדה שמא יבולע לענין אם לא ייעשו הדברים בדיוק כפי שעלה במחשבתם. אך יש מהם הדואגים בעיקר פן יבולע להם ולמעמדם אם ירבו במחיצתם אנשים בעלי כשרון ויכולת. וגם המפלגה במוסדותיה ובמפעליה, עצמה, אינה משמשת, בדרך כלל, דוגמה הפוכה למגמה זו. הייפלא כי חברים הנושאים בתוכם את קצב הדינמיות של חיינו אינם מרבים לזרום לעבודה ציבורית בתנועתנו?

*

אך ספק אם יש עוד מפלגת־המונים, הזקוקה למחשבתם העצמית של חבריה, להשתתפותם הפעילה בהכרעה, כמפלגתנו. מה נעשה מצדנו כדי לעודד את הדבר?

סדר החיים הקשה של האדם, העבודה שאין בה סיפוק־נפש, הדאגות והטרדות המרובות מחוץ לעבודה, המזון הרוחני הקלוקל שמלעיטים אותו עתוני־הרחוב ובתי־הקולנוע — מרדימים את רוח האדם, בלי להפרותו, ובצד כל אלה — העמולה מחושבת ומתוכננת של מדינות, של מפלגות וסוכנויות מסוגפות הממסירות בלי הרף סיסמאות פשטניות והשקפות מוכנות מראש. הן משיגות את האדם בכל פינה שהוא פונה ומכבי־ דות הכבדה נוספת על כל נסיון מצדו לחשוב את מחשבתו הוא. לא קל לעמוד בפני כל אלה, והנה התגבר חבר על הקשיים, הוא בא לאספה או לכינוס ויש את נפשו להביע מה שהגה, לנסח את המסקנה שהגיע אליה. כיצד מקבלת אותו המפלגה?

תחילה שומע הכינוס מרצה אחד או שנים, לרוב חברים ידועים ששמש הולך לפניהם. הזמן העומד לרשותם ארוך למדי, או בלתי מוגבל. בכינוסים חשובים יותר יש וגם המתווכחים הרא־ שונים הם חברים הרגילים לנאום ולהביע דעה במעמד ציבור גדול. אחר כך מגיע תורו של החבר מן השורה שנרשם לויכוח. אך השומעים כבר עיפו. יש מהם שיוצאים, ויש שפותחים בשיחה או בקריאת עתון, באולם גובר הרעש. הזמן העומד לרשות המתווכח מוגבל מאוד, ואילו היושב ראש הנוהג במקל־נועם במפריעים מרים

ולעזור להם במילוי תפקידיהם כרוח עקרונותיה ודרכה של המפלגה — תפקיד חשוב ורבי־אחריות הוא ביותר. כדי לקיים את התפקיד הזה מן הדין שהאדם ידע ויבין הרבה: עליו להבין את עניני ועד הפועלים וההנהלה המוניציפאלית, את הנע־ שה בתנועות הנוער ובקופת חולים, במוסדות חינוך ובהנהלת הצרכניות, ועוד ועוד. עליו לדעת ולהבין את רקמת הקשרים בין כל אלה ולסייע לסיפוק הצרכים השוטפים של המעונינים במי־ שרין ולקידום התכנית הצינית־הסוציאליסטית בהיקפה. האם מציידת המפלגה את מזכירי הסני־ פים שלנו בציד הנדרש לתפקיד זה? היש לנו המוסדות והמפעלים הנאותים להכשרתם? היש מי שיעמוד לימין המזכיר וידריכהו הדרכה נכונה בשעה שהוא מתלבט בפתרון של בעיות מורכבות בלתי צפויות? האם ניתנת לו בכלל האפשרות ללמוד את הבעיות? התוצאה האחת היא שלעתים אין לנו מזכירי סניפים בכלל ובמי־ זה שישנם הרי הם שקועים בפעולות טכניות: למילוי תפקידים האמיתי חסרה להם הידיעה, היכולת וממילא גם הסמכות וההשפעה הדרושה. והתוצאה האחרת היא שאפשרויותיה של המפלגה לכוון את הדברים ולהדריך את נציגיה פוחתת והולכת, בעוד שהתעיות וההתנשטיות בדרכה מגיעות לעתים למדרגה שקשה להתגבר עליהן.

•

בשנים האחרונות נתמעטו מאוד הכוחות החדשים הזורמים לפעילות ציבורית־תנועתית. ניכרת כאן קודם כל השפעת המציאות החברתית והכלכלית בכללה, ובתוכה הגורמים והתהליכים שתוארו למעלה, ואולם האם עושה המפלגה להפ־ חית את השפעת הגורמים האלה? האם מעודדת ומסייעת היא את החבר המתאמץ להתגבר עלי־ הם? האין היא עצמה נגררת אחרי הסטיכיה ונכנעת לתהליכים שחובתה להילחם בהם?

טבעו של איש־הציבור הראוי לשמו, שהוא מחונן בערנות רוחנית, חש בדופק החיים ומגלה יזמה רבה. איש־הציבור, בין שהוא עובד למען התנועה במישרין ובין שהוא עובד במוסד הסי־ תדרותי, ממשלתי או אתר — זה טבעו שהוא מביא לתחום עבודתו משהו המיוחד לו, מסגול־ תיו וכשרונותיו האינדיבידואליים, מהשפעת הסביבה שהוא חי בה, מהשפעת הלך־רוחם של בני גילו, מוצאו, שכבתו החברתית, התרבות שנתהגך בה וכו'. יש ברכה בדבר. בדרך זו זורמים למוסדות ולמפעלים החידושים המתרח־ שים יום־יום בחיים, צרכים ושיאפות שלא היו

רסנטיות צרה, להגות בצוותא ולחינוך למחשבת הכלל.

האין צינורות ההסברה של המפלגה לעתים קרובות מדי מעין המשך לדרך ההסתגרות המקצועית הכללית? אך בתקופה שהצאצאים מתפשט והולך, מתכנסים חברי המפלגה בערים כמעט רק בתאיהם המקצועיים, ואילו התכנסויות מעורבות שיסודן השותפות הרעיונית-האידיאית הן נדירות מאוד.

*

בתנועה הסוציאליסטית העולמית שותקה המחשבה בשאלות ארגון של המפלגה, התנועה הקומוניסטית מקדישה לבעיה תשומת-לב רבה, אולם קשה ללמוד ממנה. הנסיון בבריית-המועצות הוא נסיון במדינה של דיקטטורה תד-מפלגתית, ואילו בארצות הדימוקראטיות מכוונים הקומוניסטים את מחשבתם הארגונית למטרות התירה תחת הממשלות הקיימות, ולא לצרכי הבניה, אם נזכור את ייחודה של תנועתנו ואת ייחוד תפקידיה, נביק כי מאמצינו לשינוי המבנה ודרכי הפעולה של המפלגה מן ההכרח שיהיו מקוריים, מעוררים בצרכינו המיוחדים.

ספק אם נוכל לעשות את המלאכה בבת אחת. עלינו להתחיל בפעולה מכוונת ושיטתית להעיר לאת האדם בתוכנו, לשמירה על אישיות החבר ולהכשרתו לשלבים גבוהים ואחר-איים יותר של פעילות ציבורית. מן ההכרח שאסיפותינו וכי-נוסינו יותאמו לצרכי הפעלת מחשבתם של הרבים.

סניפי-משנה אזוריים של המפלגה בישובים הגדול יום יחד עם הסניפים בישובים הקטנים מן הדין שיהיו הצנורות העיקריים של הקשר הישיר בין המפלגה והחבר, יש להגביר את יכלתם ולהרים את קרנם של פעילי המפלגה, ובראש וראשונה של מזכירי הסניפים. יש ליצור תנאים שיאפשרו להם למלא את התפקיד החשוב והמורכב המוטל עליהם. יצירת חבר ארצי וגרעינים מקומיים של פעילי המפלגה ונציגיה להדרכה, ללימוד בעיות ולחילופי דעות, הגדיל את כושרם לשמור על עקרונות המפלגה בתחומי עבודתם ויוציא חברים רבים מבדידות ומהתרכוזות בראיית ענין אחד בלבד.

גם הצעדים לקראת פתרון שאלותינו האיר-גוניות הדחופות ביותר מצריכים ידיעה ויכולת רבה לאין ערוך מזו שבידנו. לא נוכל להן אלא אם נצטייד גם בתחום זה בהישגי המדע ובמכני-שיריו היעילים ביותר. עלינו להקים מכון מפי-

מקל-חובלים על החבר המתנוכח. משום-מה סבר-רים אנו, כנראה, כי המרצה שאפשרויותיו להת-כונן גדולות לאין ערוך, והדברים שגורים בפיו, זקוק לתנאים נוחים להביע מחשבותיו, ואילו החבר שבקושי יש לו שהות לסדר את מחשבותיו — יכול להסביר דעתו בנסיבות עלובות ומעלי-בנות ביותר. אחר כך אנחנו מתפלאים, משום מה חברים רבים כל כך מעדיפים לשתוק, אף על פי שיש להם מה לומר, ומשום מה הפנים החדשות על במוחינו נעלמות לרוב אחר הנסיון הראשון.

האין תובה עלינו כמפלגה מדריכה, מפלגת-המונים, מפלגה של הגשמה וקיבוץ גלויות, לערוך את כינוסינו בצורה שונה מן „המקובל“ — מתוך מגמה ברורה לדובב את הציבור? הרי אם נרגיל את הציבור לפאסיביות מחשבתית ולקבלת הדין, אין כל ודאות כי יקבל תמיד את דיננו אנו דוקא.

*

דוגמה אחרונה: התא העיקרי שבאמצעותו מתקשרת המפלגה קשר ישיר עם חבריה הוא התא במקום העבודה או התא המקצועי. אך אלה הן כמעט המסגרות היחידות שבהן מתכנסים חברי המפלגה פרט לאסיפות הפומביות הגדולות. האין אנו מכבידים בזאת על היאבקות החבר עם תולשות מסוכנות שכולנו רוצים כי ייפטר מהן? מהו מקור הצאצאים הגובר — האם רק שותפות האינטרס הכללי כשלעצמו והתעמולה המנצלת את השותפות הזאת? מכרעת העובדה שרוב שעות יומו מבלה הפועל כמעט רק בחברת חברים למקצוע או חברים למקום-עבודה. אוריה זו גורמת שהאגשים מתרגלים לראות ולהעריך כל דבר מקרין-וויית צרה של המשותף להם בלבד. היש להסתפק בפעולה נגד ההשפעה הזאת על ידי נאום או מאמר? האם לא הכרת הוא שנרבה להוציא את החבר מן המסגרת הצרה והקבועה של מקום העבודה והתא המקצועי שלו, ולזמנו לעתים קרובות ככל האפשר עם חברים-לאידיאה ממקצועות שונים? מדוע לא תדאג המפלגה למסגרת שבה יפגש פועל-המזון בקביעות עם פועל הדפוס ועובד הכביש או המהנדס, שהמורה יחליף בה דברים עם פועל בנין ועוזרת במשק-בית? במידה שיראה וישמע, כיצד משפיעה עמדתו הצרה על אנשי-עבודה אחרים, וככל שיייתקל בעמדה צרה מצד אנשי מקצועות אחרים, ותהיה לו ממילא היכולת לשפוט עליה באופן אוביקטיבי יותר, יוצרי הבסיס למלחמה באינטר-

כשם שהמדינה שוב אינה המשך להסתדרות הציונית, וכשם שהצבא שוב אינו מה שהיתה ההגנה שקדמה לו, כך נשתנה גם תפקידה של המפלגה. בלגיה הקיימים, באופיה כמו שהוא, אין היא מסוגלת למלא את התפקיד הכביר המוטל עליה. לכך יידרש מיבנה אחר וציווד אחר לגמרי — השונה מן המיבנה והציווד הקודם כשם ששונה מיבנה המדינה וציוודה, מיבנה הצבא וציוודו, מן המסגרות שקדמו להם. המיפנה בתולדותינו חריף וקצב ההתפתחות מהיר מאוד. מזיגת הגלויות, בעיותיה ולבטיה המיוחדים של כל גולה העולה אלינו, הצטלבויות שאין דוגמתן בשום מקום בעולם, על כל האפתעות שהן נושאות בחובן, כל אלה מחייבים היקף־מחשבה וממדי־ארגון לפי גודל התפקיד. יש שתנועות מהפכניות ניצחו, אך לא הצליחו לחדש בעוד מועד את כלי פעולתן בהתאם למציאות החדשה שנוצרה על ידיהן. במקרים כאלה מגיעה המהפכה, תחת להתקדם, למבוי אטום.

השאלה הארגונית של המפלגה היא עתה בעיה מרכזית.

לגתי לחקר בעיותינו הארגוניות, לבקשת פת־רונת ולהדרכת חברים בפעולותיהם השונות, ועלינו לתת לו את כל הדרוש לו למילוי תפקידו. יתרכזו בו טובי כוחותינו האינטלקטואליים שית־מסרו לבעיה הגדולה: כיצד להקים ולקיים תנוֹר עה, שאין לה נכס אחר זולת האדם ותכונותיו התברותיות הנעלות; וכיצד להכשיר את המפלגה ואת חבריה להגשמה מהירה של חזונם בעולם שרוב הכוחות הפועלים בו מושכים וסוחבים את האדם מטה־מטה? מה תהיינה מסגרותינו הארגו־ניות, צורת כינוסינו והסברתנו שבעל פה ובכתב, כיצד יותאמו לאופיו ולסדר־חיו של האדם ביי־מינו; כיצד ייבנו מוסדות המפלגה מיבנה שיב־טיח, בצורה היעילה ביותר, שיתוף־חברים רבים ככל האפשר; כיצד יוער הרצון לפעילות ציבור־רית־תנועתית בקרב הדור החדש למען יהיה נושא עיקרי של המפלגה; כיצד ישוחררו פעילינו מן ההכרח להקדיש חלק חשוב מזמנם להשתתפות בשיבות ובאסיפות, תחת ללמוד את העניינים שהם מטפלים בהם לימוד פורה ויסודי יותר — בבעיות אלו ושכמותן יעסוק מכוֹן מעין זה לחקר והדרכה.

י ר ו ש ל י ם

ככה חוזר הגלגל: ירושלים, בעודנה צעירה לימים, תנה כבר לב העולם, הלב הגדול הזה, אשר הנביאים היו יוצרים את הלמותו, מלא מאויים לדבר־מה אשר לא יתואר בשם. לדבר־מה אשר בגללו חדלים החיים מהיות תפלים כמקרה, בדלים ורפים כחוטי הארג של שממית הנצח; לאט לאט, מרוב יגיע נפש, נאלמה ירושלים: גלגל חיה סוכב ויורד אל אפלת היובלות שלאחר גלות בבל, וסתאום הוא צץ ועולה. הגלגל הנהדר: עוד פעם, באחרונה, עמד כל העם על רגליו מתוך כליוֹן מאויים; ברגע אחד — הזמן כאילו עוצר את נשימתו בעידן של יצירה — תתלכדנה כל משאלות החיים; האהבה, היגון וכליוֹן הנפש מצטרפים לתאווה אחת מלאה: או ירד כבוד אלהים על העדה, אשר תרנן כעדת לויים. הרינה היא כה עצובה וכה ערבה, כאילו מלאה געועים של עם גוע, כאילו נשמע בה תקוה לתפארת חדשה, — אשר מעבר למרחקי חיים רבים.

(יעקב שטינברג, כתביו, כרך שלישי)